Roma Songailaitė

Rokiškio senosios dvarvietės tyrimai

2016 m. Rokiškio dvaro sodybos teritorijoje (UK 1010) buvo tęsiami 2012 m. pradėti tyrimai (*ATL 2012 metais*, 2013, p. 291–295; *ATL 2014 metais*, 2015, p. 242–246; *ATL 2015 metais*, 2016, p. 226–227). Tyrimų teritorija yra Šatrijos g. 1 sklypo R pusėje, Šatrijos g. 3 sklypo P pusėje, Šatrijos gatvės V pusėje ir Tyzenhauzų g. 1 pastato, vadinamo Krošinskių pilaite, Š pusėje. Tyrimų iniciatoriai ir rėmėjai – VO „Tyzenhauzų paveldas“ ir RKM.

Detalieji tyrimai vyko plote 1 (26 m^2), kuriame 2014–2015 m. buvo rasta XVII ir XIX a. pradžios buvusių pastatų pamatų fragmentų bei XVI a. vidurio – XVIII a. pradžios kultūrinis sluoksnis. Žvalgomieji tyrimai vykdyti senosios dvarvietės V pusėje siekiant patikrinti ir įvertinti kultūrinį sluoksnį. Iškasti 6 šurfai (2x2–4 m dydžio) (12–17 – numeracija tęstinė nuo 2012 m.) – iš viso 26 m^2 plotas. Tokiu būdu 2016 m. tirtas bendras 52 m^2 plotas.

2016 m. **ploto 1** Š pusėje, jį išplėtus iki 8x3 m dydžio, nustatyta, kad 2009–2010 m. iki 5 m gylio kasant kanalizaciją ir statant šulinį, jų perkasimas yra iki 3 m pločio. Plote 1 rastų pamatų tęsiniai pateko į šią trasą ir buvo sunaikinti. Preparuojant apie 20 cm storio kultūrinį sluoksnį, susiformavusį XVII a. pastato pamatų aplinkoje, rastas 1626 m. Gustavo Adolfo sidabrinis Rygos šilingas (1 pav.), žiedas su žalia stikline akute, XVI a. pabaigos – XVII a. pradžios kelių tipų ir siužetų koklių fragmentų.

Ploto 1 P pusėje 2,5x2 m dydžio ir iki 70 cm storio griuvenų sluoksnyje rasta žiestos keramikos fragmentų – storasienių indų, puoštų įvairiais įkartėlių variantais, plokščiųjų stačiakampių koklių ir jų fragmentų su stovinčio karžygio (1:1 pav.), karžygio su kryžiumi ir kalaviju siužetais, koklių čerpių su žvynų ornamentu fragmentų bei kitų jau anksčiau rastų siužetų koklių fragmentų. Pagal analogus iš Valdovų rūmų Vilniuje koklius ir puodus galima datuoti XVI a. II ketvirčiu – XVII a. I puse. Tarp šių koklių buvo rastas žaliai glazūruotas koklis skydelis su ereliu ir atvirkščia raide „S“ (1:3 pav.).

1 pav. XVI a. pabaiga – XVII a. pradžia datuojami radiniai, rasti Rokiškio senojoje dvarvietėje: 1 – plokštusis koklis; 2 – 1626 m. Gustavo Adolfo sidabrinis Rygos šilingas; 3 – herbinis koklis skydelis. R. Songailaitės nuotr.

Fig. 1. The findings from Rokiškis manor, dated the end of the 16th century to the beginning of the 17th century: 1 – flat tile; 2 – 1626 Riga shilling of Gustav Adolf; 3 – the panel of the heraldic tile.

Žvalgomųjų tyrimų metu tirtuose 6 šurfuose archeologinis sluoksnis su radiniais ir pamatų fragmentu rastas tik šurfe 12 (6 m^2). Pamatų fragmentas 2 m ilgio, 70–80 cm pločio. Jų aplinkoje iki 20 cm gylio esančioje supiltinėje žemėje ir apie 30 cm storio kultūriniame sluoksnyje rasta molinių žiestų puodų šukių, plokščiųjų žaliai glazūruotų koklių su keturiais dumbančiais kvadratais bei įdubusia plokšte, žaliai glazūruoto koklio, puošto vaza su gėlėmis fragmentų, karnizinių koklių su geometriniu orna-

mentu fragmentų. Jie sluoksnį leidžia datuoti XVI a. pabaiga – XVII a. pradžia. Sprendžiant pagal pamatų aplinkoje rastus radinius, aptiktus pamatus galima priskirti vienam iš senojo dvaro pastatų.

Kituose šurfuose archeologinio sluoksnio ir radinių neaptikta. Šurfe 13 buvęs pirminis žemės paviršius (pilkžemio sluoksnis) pasiektas 1,5 m gylyje (H_{abs} 131,40 m), o įžemis – 1,9 m gylyje (H_{abs} 131,00 m). Iki 90–110 cm gylio fiksuoti užpiltiniai XX a. II pusės šiukšlyno sluoksniai. 1,1 m gylyje visame šurfo plote rastas medinių rąstų klojinys, primenantis grindis. Ties Š sienele apie 1,7 m^2 plote gilinant šurfą jis buvo nuardytas. Klojinio paskirtis nenustatyta. Veikiausiai tai grindys vieno iš XIX a. statytų pastatų, kurie matyti XX a. pradžios fotografijose.

Tirtuose šurfuose 14–17 fiksuoti iki 1,3 m storio užpiltiniai XX a. II pusės sluoksniai. Šurfe 14, 1,3 m gylyje (H_{abs}130,70 m) pasiektas tamsios žemės su mediena sluoksnis, šurfe 15, 1,3 m gylyje (H_{abs} 131,00 m) aptiktos cementinės grindys, šurfe 16, 90 cm gylyje (H_{abs} 130,70 m), o šurfe 17 – 1,3 m gylyje (H_{abs} 130,70 m) pasiekti pilkos žemės su šlynu sluoksniai.

Atlikti archeologiniai tyrimai Rokiškio dvaro sodybos teritorijoje (UK 1010), kurios V pakraštyje yra senoji dvarvietė, leidžia daryti išvadą, kad PV ir P pusėse ji užėmė didesnę teritoriją, negu šiuo metu yra suformuota saugomai Rokiškio dvaro sodybai. Dalis senosios dvarvietės šiuo metu patenka į Rokiškio istorinės miesto dalies teritoriją (UK 17102) ir užstatyta gyvenamaisiais namais. Tyrimai bus tęsiami 2017 m.

Investigations in Rokiškis Old Manor Site

The excavations were continued in 2016 in the territory of Rokiškis manor area. The manor is mentioned in the historical sources since 1499. From the beginning of the 16th century to 18th century the owners were Krošinskiai family. In 2016 the area of 52 m^2 was excavated. During the research the 6 pits were excavated in order to check the W side of the manor and determinate and evaluate its cultural layer. Further the excavations in area 1 were continued where the 70 cm in thick cultural layer from the second half of the 16th century was investigated.

The research in 2016 provided with more information about the relief of the area where the old manor was settled. In the excavations, the crockery, tiles and coins from the end of the 16th – the beginning of the 17th century were found (Fig. 1).